

UDC 37.013.42

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/63-2-43>**Оксана ПОВІДАЙЧИК,***orcid.org/0000-0003-0048-6293*

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціології та соціальної роботи
Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет»
(Ужгород, Україна) *oksana.povidaichuk@uzhnu.edu.ua*

Ростислав КОЗУБОВСЬКИЙ,*orcid.org/0000-0001-9976-1931*

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціології та соціальної роботи
Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет»
(Ужгород, Україна) *rostyslav.kozubovskiy@uzhnu.edu.ua*

Максим КОЗУБОВСЬКИЙ,*orcid.org/0009-0003-4318-7389*

аспірант кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет»
(Ужгород, Україна) *maksym.kozubovskiy@uzhnu.edu.ua*

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЛІТНІХ ДИТЯЧИХ ТАБОРАХ США

Розкрито орієнтовний зміст виховної роботи в літніх таборах США, який полягає: у включенні всіх учасників зміни в різні види діяльності, з наступним розкриттям перед ними змісту, цінностей, призначення й специфіки діяльності; в організації простору особистісного самовизначення, у стимулюванні самопізнання індивіда. Така ситуація виступає основою для вироблення кожним з них позиції суб'єкта діяльності; у побудові різних співтовариств як простору реалізації своїх можливостей; у забезпеченні введення в діяльність реалізації конкретних програм; у забезпеченні ефективних організаційних форм діяльності. Вищевикладені підходи, цілі й завдання реалізуються в ході зміни через: систему організації і проведення загально табірних справ творчого характеру; справ загонів; органів самоврядування; реалізації освітніх програм тощо.

Підкреслюється, що емоційне самопочуття дітей в таборі в значній мірі залежить від взаємодії дорослих і дітей, яка базується на наступних принципах: гуманізація способів спілкування з дитиною як цільова орієнтація педагогів; використання педагогами нових форм роботи з дітьми, у тому числі індивідуальної і групової, спрямованих на реалізацію індивідуального підходу; практика діагностики індивідуальних особливостей дітей; спеціалізація педагогів, тобто поглиблене володіння якими-небудь методиками; діяльність психологічної служби, спрямованої на розвиток індивідуально-орієнтованої взаємодії педагогів з дітьми; проведення спеціальної роботи зі створення позитивного психологічного клімату в колективі.

Особлива роль у виховній діяльності табору належить грі, яка стає засобом включення дитини в систему соціальних зв'язків, формування ставлення до навколишнього світу й самого себе, придбання гуманного досвіду взаємодії. Гра дає можливість підліткові для самоствердження і самореалізації в тимчасовому дитячому об'єднанні в процесі спільної діяльності з однолітками й дорослими, при педагогічній підтримці дорослих.

Ключові слова: США, літній дитячий табір, зміст виховної роботи, гра, продуктивна взаємодія.

Oksana POVIDAICHYK,

orcid.org/0000-0003-0048-6293

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Sociology and Social Work
Uzhhorod National University
(Uzhhorod, Ukraine) oksana.povidaichyk@uzhnu.edu.ua*

Rostislav KOZUBOVSKY,

orcid.org/0000-0001-9976-1931

*Candidate of Pedagogic Science,
Associate Professor at the Department of Sociology and Social Work
Uzhhorod National University
(Uzhhorod, Ukraine) rostyslav.kozubovskiy@uzhnu.edu.ua*

Maxim KOZUBOVSKY,

orcid.org/0009-0003-4318-7389

*Post graduate student at the Department of General Pedagogic
and Pedagogic of Higher School
Uzhhorod National University
(Uzhhorod, Ukraine) maksym.kozubovskiy@uzhnu.edu.ua*

SOME PECULIARITIES OF EDUCATIONAL WORK IN THE SUMMER CHILDREN'S CAMPS OF THE USA

The content of the educational work in the summer camp of the USA is disclosed (the inclusion of all participants in various types of activities, with the subsequent disclosure to them of the content, values, purpose and specifics of the activity; the organization of the space of personal self-determination, in the stimulation of self-discovery of pupils. Such a situation serves as the basis for developing the position of the subject of activity by each of them; in the construction of various communities as a space for the realization of one's capabilities; in ensuring implementation of specific programs; in ensuring effective organizational forms of activity. The above-mentioned approaches, goals and tasks are implemented during the work o camp through: a system of organizing and conducting camp-wide affairs of the creative character; squad affairs; self-government bodies; implementation of educational programs; systems for stimulating participation in activities; circle systems, etc.

It is emphasized that the emotional well-being of children in the camp largely depends on the interaction between adults and children, which is based on the following principles: humanizing the ways of communicating with the child as the target orientation of teachers; the use by teachers of new forms of work with children, including individual and group, aimed at the implementation of an individual approach; practice of diagnosis of individual characteristics of children; specialization of teachers, i.e. in-depth knowledge of some methods; activity of the psychological service aimed at the development of individually oriented interaction of teachers with children; carrying out special work on creating a positive psychological climate in the team of camp.

A special role in the educational activities of the camp belongs to the game, which becomes a means of including the child in the system of social relations, forming an attitude towards the surrounding world and himself, acquiring a humane experience of interaction. The game gives the teenager the opportunity to assert himself and realize himself in a temporary children's association in the process of joint activities with peers and adults, with the pedagogical support of adults.

Key words: *USA, children's summer camp, content of educational work, game, productive interaction.*

Постановка проблеми. Своєрідність сучасного етапу розвитку нашої держави вимагає глибокого переосмислення функцій соціальних інститутів стосовно всіх дітей і підлітків, зокрема тих, хто виявився у важкій життєвій ситуації, створення умов для їхнього всебічного розвитку і соціального становлення. Перед соціальними інститутами сьогодні постає завдання забезпечення ефективності процесу соціального виховання, що дає можливість всім дітям успішно адаптуватися в соціальному середовищі. У зв'язку

з цим актуальним стає пошук нових шляхів розвитку системи освіти, виховання, оздоровлення, організації дозвілля дітей.

Відбувається активний теоретичний і практичний пошук нових форм і методів роботи з дітьми, розробка методик і технологій соціально-педагогічної діяльності, спрямованих на успішну соціалізацію й соціальну адаптацію дітей, на формування в молодого покоління духовних цінностей і ідеалів, індивідуального й суспільного світогляду, поведінкових стереотипів і конкретних учинків.

Це стосується діяльності не тільки навчальних закладів, але й інших соціальних інститутів, наприклад, літніх оздоровчих дитячих таборів. Цінність оздоровчих установ та інших форм відпочинку дітей полягає в створенні умов для педагогічно доцільного, емоційно привабливого дозвілля дітей, відновлення їх здоров'я, можливостей всебічного розвитку, самовизначення й самореалізації через різні сфери діяльності дітей у період канікул.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання виховання дітей в літніх таборах розглядається багатьма вітчизняними вченими. Це, зокрема, О. Сущенко, В. Максимчук (організація роботи в літньому дитячому таборі), М. Костюк, О. Давиденко (забезпечення оздоровчої роботи), О. Бартків, Н. Бугайчук, В. Лаппо, М. Носовець (методика проведення виховної роботи в літніх таборах), В. Неретін (виховна робота в таборі як важлива складова системи виховання) та ін. Проте недостатньо дослідженим на сьогоднішній день є зарубіжний досвід функціонування літніх таборів. Зокрема, цікаві напрацювання в цьому плані є в США.

Мета статті – проаналізувати виховну діяльність заміських літніх дитячих таборів в США.

Виклад основного матеріалу. В США успішно функціонує розгалужена система дитячих заміських літніх таборів. Більшість із них працюють тільки літом, але окремі табори здійснюють свою діяльність впродовж цілого року. Деякі табори призначені тільки для хлопців або дівчат, в інших перебувають разом хлопці і дівчата. Вони можуть бути комерційними і некомерційними, великими і малими (Aidman, 1997; Carlson, 1995; Redl, 2008).

Створення дитячих заміських таборів в США розпочалося досить давно. Перший такий табір почав свою роботу ще в 1861 році і давав можливість для організації продуктивного літнього відпочинку і занять спортом виключно хлопцям (Wallage, 2012). Спочатку основним завданням літніх таборів було тільки оздоровлення дітей. Але пізніше, крім оздоровлення, яке продовжує залишатися пріоритетом, велика увага почала звертатися і на різні аспекти виховання (моральне, естетичне, трудове, полікультурне тощо) (Bos, Vaughn, 2008; Bennett, 2006; Cohen, 1995; Van der Kley, 2006), а також можливості перевиховання дітей з відхиленнями у поведінці, або дітей так званої «групи ризику». Сьогодні в США існує чимало літніх таборів саме для проблемних дітей, дітей з багатодітних, і малозабезпечених, неблагополучних сімей. Особливо їх кількість зросла в кінці ХХ століття. Слід також відзначити, що окремі табори, особливо ті, які працюють впродовж року, поєднують навчальну і виховну роботу з дітьми.

Отже, крім функції оздоровлення, дитячі заміські табори виконують також навчальні, виховні, корекційні функції.

Звичайно, зміст виховної роботи в таборах може відрізнятися, але загалом суть його полягає:

- у включенні учасників зміни в різні види соціальної діяльності, з наступним розкриттям перед ними змістів, цінностей, призначення, змісту й специфіки діяльності;

- в організації простору особистісного самовизначення, у стимулюванні процесів самопізнання, самопроєктування старшокласників. Така ситуація виступає основою для вироблення кожним з них позиції суб'єкта діяльності;

- у побудові різних співтовариств як простору реалізації своїх можливостей;

- у забезпеченні введення в діяльність реалізації конкретних програм;

- у забезпеченні ефективних організаційних форм діяльності.

Така ситуація виступає основою для вироблення кожним з них позиції суб'єкта діяльності; у побудові різних співтовариств як простору реалізації своїх можливостей; у забезпеченні введення в діяльність реалізації конкретних програм; у забезпеченні ефективних організаційних форм діяльності. Вищевикладені підходи, цілі й завдання реалізуються в ході зміни через: систему організації і проведення загальних табірних справ творчого характеру; справи загону; органів самоврядування; реалізації освітніх програм; систем стимулювання участі у діяльності; систем гуртків та ін.

Виходячи з вищевикладеного розуміння підходів до діяльності заміського дитячого табору, представляється можливим виділити в структурі табірної зміни наступні значеннєві етапи: *I етап* – організаційне оформлення первинних колективів (визначення цілей, завдань зміни, роботи по згуртуванню загонів, визначення перспектив діяльності); *II етап* – індивідуально-орієнтоване інформаційне забезпечення; *III етап* – варіативне програмування (вибір загонами видів діяльності, конкретних справ, захист програм і реалізація програм); *IV етап* – (заключний) підведення підсумків зміни; *V етап* – (післядія) передбачає продовження роботи з вихованцями після зміни.

В діяльності більшості заміських дитячих таборів чільне місце посідає гра.

Ситуаційно-рольова гра дає можливість забезпечити два діалектично взаємозалежні процеси розвитку особистості: оволодіння суб'єктом рольовою поведінкою (соціальна адаптація) і самореалізація в рамках рольових приписів (індивідуалізація). Розвиток особистості в ситуаційно-

рольовій грі пов'язаний з тим, що суб'єкт може в її процесі вдосконалювати свої комунікативні, аналітичні, рефлексивні здібності, здатність до організації власної діяльності і до організації діяльності групи.

Важливою властивістю ситуаційно-рольової гри є те, що вона дозволяє забезпечити свідому участь в ній особистості. Роль гри проявляється в таких аспектах: у якості змісту діяльності неформальних об'єднань; як засіб соціального виховання.

Гра стає засобом включення дитини в систему соціальних зв'язків, формування ставлення до навколишнього світу і до себе, придбання гуманного досвіду відносин і взаємодії. Вона є особливим видом людської діяльності, у результаті якої відбувається засвоєння норм і цінностей поведінки, формуються значимі життєві установки особистості.

Гра дає можливість дітям і підліткам для самоствердження і самореалізації в тимчасовому дитячому об'єднанні в процесі спільної діяльності з однолітками й дорослими, при педагогічній підтримці дорослих (вожатих). Дитина пробує себе в різних соціальних ролях. Беручи участь в іграх, вона вибирає для себе персонажі, які найбільш близькі для неї і відповідають її моральним цінностям і соціальним установкам. Крім заздалегідь створених педагогами ситуацій, які пропонуються підліткам в тимчасових дитячих об'єднаннях, для підлітків існують можливості самостійно вибрати, сконструювати й організувати діяльність групи поза заданими ситуаціями. Виходячи зі специфіки гри, кожний підліток може грати в гру, яку придумав сам або за допомогою педагога, він може зібрати команду своїх однолітків і гратися з ними в новій ігровій групі

У багатьох таборах створені сприятливі умови для включення дітей у різновікову комунікацію, продуктивну взаємодію, яка передбачає: структурування відносин у системах підліток – підліток, підліток – педагог, підліток – підліткова група й трансляцію норм і правил ціннісних відносин, організацію взаємного сприйняття, взаємної оцінки і рефлексії.

Ставлення до себе (адекватна самооцінка дитини) формується за допомогою низки чинників: поваги до кожної дитини й надання їй певного поля волі у виборі дій і форм самовираження; можливості освоєння дитиною широкого спектра припустимих у суспільстві соціальних ролей; запобігання однозначних, категоричних оцінок щодо психічних переживань, мотивів учинків дитини; надання дитині можливості для самостійного осмислення і оцінювання результатів своєї діяльності.

Систему відносин з іншими індивідами у виховному просторі табору можна умовно розділити на відносини дітей один з одним, дітей з дорослими й дорослих між собою.

Включення дітей і підлітків у різновікову взаємодію оптимізує їх прилучення до культури, тому що, взаємодіючи з дорослим, дитина засвоює культурні цінності, носієм яких є дорослий. Тому в США практикується дуже ретельний підбір працівників табору для запобігання негативного впливу на дітей, причому схвалюється наявність у команді представників різних рас і етносів з метою забезпечення полікультурного виховання (Dimock, 2008). Більш інтенсивне й різнопланове виконання різних ролей у межах дитячого табору розширює можливості дитини для самореалізації, для знаходження своєї «самості», сприяє значному розширенню рольового репертуару дитини, тим самим допомагає формуванню здатності багатогранного сприйняття світу і мислення в руслі конструктивної критики. Розширюється можливість бути членом різних колективів і спільнот, що позитивно впливає на розвиток емоційно-вольової, мотиваційної сфер особистості, стимулює становлення й закріплення позитивних форм поведінки.

Різновікова взаємодія в дитячому таборі змінює життя вихованців. В умовах дитячого табору у дітей і підлітків суттєво розширюється сфера спостереження за діяльністю один одного і різних фахівців: педагога-організатора, психолога, методиста і, отже, оптимізується коло їх соціальних умінь, збагачується соціальний досвід.

Ціннісні можливості різновікової комунікації проявляються, насамперед, у процесі формування гуманістичних цінностей взаємодії вихованців один з одним і з дорослими в процесі життєдіяльності. Проявляються два аспекти гуманістичних цінностей: культура відносин, яка формується й проявляється в повсякденному спілкуванні (при вирішенні побутових, організаційних питань, установленні міжособистісних контактів) і культура взаємодії, яка формується в процесі здійснення продуктивної спільної діяльності учасників зміни (Mishel, Wallace, 2015).

Дуже важливою особливістю виховного простору дитячого табору є можливість тривалого спілкування вихованців і педагогів. Педагог проводить у спілкуванні з дітьми до 15 годин на день, що перевищує тижневу норму спілкування школярів із класним керівником, з іншими дорослими, і це надзвичайно важливо для підліткового віку.

У таборах існує багато різновікових об'єднань за інтересами. Їх діяльність полягає в тому, що вони передбачають участь у них не тільки тих, хто

мав постійний стійкий інтерес до певного виду діяльності. Програми кожного з них включають блок роботи з новачками, які ще не визначилися у власних інтересах. Саме тут створюються можливості взаємного інтенсивного обміну цінностями й взаємної трансляції суб'єктами свого внутрішнього світу, регулювання взаємодії партнерів по спілкуванню і референтність носіїв ціннісних відносин – учасників педагогічного процесу.

Слід підкреслити, що процес взаємодії дитини й дорослого починається з перших хвилин перебування в таборі. Емоційне благополуччя дітей багато в чому залежить від характеру взаємодії дорослих з дітьми, яка базується на наступних принципах: гуманізація способів спілкування з дитиною як цільова орієнтація педагогів; використання педагогами нових форм роботи з дітьми, у тому числі індивідуальної і групової, спрямованих на реалізацію індивідуального підходу; практика діагностики індивідуальних особливостей дітей; спеціалізація педагогів, тобто поглиблене володіння якими-небудь методиками; діяльність психологічної служби, спрямованої на розвиток індивідуально-орієнтованої взаємодії педагогів з дітьми; проведення спеціальної роботи зі створення позитивного психологічного клімату в колективі вихователів і вихованців табору.

Велике значення для успішної виховної діяльності літніх таборів має належне педагогічне забезпечення цієї діяльності.

Відзначимо, що педагогічне забезпечення в науці розглядається як сукупність ресурсів і умов; як створення умов для збереження фізичного, психічного й морального здоров'я дитини; як система заходів, які повинні бути початі педагогом, фахівцем для реалізації намічених цілей; як сукупність заходів, що дозволяють уточнити, поглибити або розширити педагогічний вплив на якість знань, цілісність умінь, характер навичок, особливість досвіду вихованця; як специфічний вид діяльності в будь-якій професійній площині, що гарантує високі результати.

Аналіз праць американських учених (В. Aidman, W. Bennett, Н. Dimock, R. Wallage) дає можливість сформулювати наступні концептуальні ідеї педагогічного забезпечення діяльності табору:

– програмування діяльності заміського дитячого табору передбачає наявність розроблених і апробованих програм організації соціального виховання в умовах конкретного табору;

– інформаційна й методична підтримка педагогів – це система педагогічних дій, пов'язана з нейтралізацією прогнозованих труднощів на етапі підготовки до роботи, наданням оператив-

ної допомоги в здійсненні педагогічної діяльності. Ці труднощі можуть проявлятися в дефіциті знань, необхідних для здійснення соціального виховання (знання про індивідуальні й вікові особливості дитини; ускладнення, що виникають при організації соціального досвіду дітей; зміст особистісних проблем і шляхів їх вирішення; способи надання індивідуальної педагогічної допомоги дитині; технологію створення програмного забезпечення зміни; форм і методів оптимізації міжособистісних взаємин);

– синхронізація виховних впливів на особистість у системі заміських дитячих таборів через співробітництво, організацію спільної діяльності; організацію різновікової взаємодії через колективно-творчі справи й соціальні проекти; шляхом гармонізації відносин зі спільнотою і самим собою;

– педагогічний супровід дітей, у процесі спільної й індивідуальної діяльності. Супровід при цьому розуміється як надання дитині сукупності засобів і впливів, спрямованих на успішний розвиток її в конкретному виді діяльності. Педагог спрямовує рух, допомагає вихованцеві долати труднощі при досягненні мети, але вибір цілей і засобів її досягнення залишається в компетенції дитини;

– організація рефлексивного опосередкування динаміки ціннісного орієнтування, яке полягає в педагогічному стимулюванні рефлексивної діяльності, створенні ситуацій, успішність вирішення яких буде неможлива без використання рефлексії. Рефлексія – процес самопізнання суб'єктом внутрішніх психічних актів і станів, який передбачає розуміння дитиною себе, своїх учинків, взаємодії з іншими. Рефлексивне опосередкування призначене для формування адекватних уявлень про сукупність зразків, які утворюють культуротворчий простір для ціннісного орієнтування особистості.

На сьогоднішній день значною популярністю в США користуються такі заміські табори: Camp Mondamin (7-15 років), Camp Mason (8-16 років), Kingsley Pines Camp (8-16 років), Camp Hi-Rock (7-16 років), Camp Conrad Weiser (7-17 років), Timber Lake West Camp (8-16 років), Camp Poyntelle (7-17 років), Camp North Star (7-17 років), Camp Pillsbury (6-17 років), Camp Highlander (6-16 років), Camp Kigswood (6-17 років). Більшість з цих таборів приймають хлопців і дівчат. Всі вони є різновіковими, причому в окремих з них – віковий діапазон сягає від 6 до 17 років, що створює можливості для різновікової взаємодії.

Висновки. Отже, літні заміські дитячі табори посідають чільне місце в системі освіти США. Вони успішно виконують різні функції (навчальна, виховна, оздоровча, корекційна), сприяють все-

бічному розвитку дітей і підлітків, їх адаптації до підлітками, дітьми групи ризику, схильними в суспільстві, самореалізації. Особливо важливе до девіантної поведінки, дітьми із багатодітних, значення має діяльність таборів з проблемними малозабезпечених, неблагополучних сімей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Aidman B.J. How Summer School Can Provide a Jump Start for Students. *Educational Leadership*. 1997. Vol. 55. № 4. P. 53–59.
2. Bennett W.J. What Works? Schools Without Drugs. Wash. : D.C, 2006. 114 p.
3. Bos C., Vaughn S. Strategies for Teaching. Students with Learning and Behavior Problems. Boston: Ross Publishing Company, 2008. 190 p.
4. Carlson R. E. The Values of Camping. N.Y. : American Camping Association, 1995. 102 p.
5. Cohen A. Delinquent Boys. N.Y. Prentice-Hall, 1995. 211 p.
6. Dimock H. S. Administration of the Modern Camp. N.Y. : Association Press, 2008. 87 p.
7. Mishel L., Wallace S. A consequence of character. How summer camp promotes character and leadership. *Camping Magazine*. January/February, 2015. P. 27–30.
8. Redl F. The Role of camping in Education in Outdoor Education. Mineapolis: Burgess Publishing Company, 2008. 172 p.
9. Van der Kley M. Behavior Disorders. Causes, Development and Treatment in Children. Christchurch: Macprint Printing and Publishing, 2006. 227 p.
10. Wallage R. Sports Camp in USA. Pennsylvania : Published by Year ling Mar. 2012. 160 p.

REFERENCES

1. Aidman, B.J. (1997). How Summer School Can Provide a Jump Start for Students. *Educational Leadership*. Vol. 55. № 4. P. 53–59.
2. Bennett, W.J. (2006). What Works? Schools Without Drugs. Wash.: D.C.
3. Bos, C., Vaughn, S., (2008). Strategies for Teaching. Students with Learning and Behavior Problems. Boston : Ross Publishing Company.
4. Carlson, R. E. (1995). The Values of Camping. N.Y. : American Camping Association.
5. Cohen, A. (1995). Delinquent Boys. N.Y. : Prentice-Hall.
6. Dimock, H. S. (2008). Administration of the Modern Camp. N.Y. : Association Press.
7. Mishel, L., Wallace, S. (2015). A consequence of character. How summer camp promotes character and leadership. *Camping Magazine*. January/February, P. 27–30.
8. Redl, F. (2008). The Role of camping in Education in Outdoor Education. Mineapolis: Burgess Publishing Company.
9. Van der Kley, M. (2006). Behavior Disorders. Causes, Development and Treatment in Children. Christchurch: Macprint Printing and Publishing.
10. Wallage, R. (2012). Sports Camp in USA. Pennsylvania : Published by Year ling Mar.